

16.97x15.45	1	13	עמוד	13	10/10/2016	55488697-2
בוועז סנג'רו - ראש החטיבה למשפט פלילי וקרימינולוגי - 26330						

בוועז סנג'רו

מערכת משפט גזענית

18 המכון הלאומי האמריקאי למדע משנת 2015, המנתח את מדיניות המאסר בארצות הברית, רלוונטי גם למציאות הישראלית. בשנות ה-70 היו בארה"ב כרבע מיליון אסירים. בתוך כארבעה עשורים של מדיניות אווילית הועלה המספר בסדר גודל שלם, ועבר את הרף הדמיוני של שני מיליון אסירים. כמעט אחוז מאזרחי ארה"ב נתונים מאחורי סורג ובריח. המטרות של הרתעה וירייה זה בפשיעה לא הושגו – רמת הפשיעה נותרה בעינה. הד"ח ממליץ על צמצום דרסטי של הכליאה. כיצד ניתן להסביר את העובדה שהחברה האמריקאית קיבלה ללא ביקורת מספקת את מדיניות "הכליאה הגדולה" (כלשון מישל פוקו בספרו "תולדות השיגעון בעידן התבונה")? האם האמריקאים לא חששו שמחר יתדפקו לעושרים על דלתות כתיבה ויבקשו לעצור את בניהם? מתברר שלא. שיעור עצום מבין האסירים האמריקאים הם שחורים והיספנים – הרבה מה מעבר לשיעורם באוכלוסייה. האמריקאי הממוצע הוא לבן מהמעמד הבינוני, שכנראה רואה את

מדיניות המאסר המרובים והממושכים כמכוונת לא אלינו – הטובים; אלא אליהם – הרעים, אלה שאין להם רכוש והם מבקשים לגזול את שלנו. והו גם ההסבר שאני מציע לכך שבשנות האלפיים עדיין ממשכים בכמה מדינות בארה"ב להטיל עונש מוות. הרי לאחר ש"פרויקט החפות" הוכיח שקיימת תופעה משמעותית של הרשעת חפים מפשע, היה מתבקש לחדול לחלוטין מעונש בלתי הפיך זה. אך אם הטענות צפוייה להתרכז לא אצלנו – הטובים, אלא אצלם – הרעים, אולי בכל זאת ניתן לחיות עמו? עד כאן לכאורה ניתן היה להתרווח בכורסה ולהתנשא על האמריקאים. אלא שגם אצלנו, בשרא, שיעורי הכליאה הם מהגבוהים בעולם. האם עונש המאסר סר מופעל באופן שוויוני? בעבר פורסמו מחקרים המצביעים על כך, שאזרחי ישראל הערבים מרפלים לרעה בהשוואה ליהודים בכל הנוגע למשך המאסר הנגזר על מורשעים. עתה מתפרסמים נתונים המלמדים, כי הגזענות נהנית ממעמד איתן גם בתוך הציבור היהודי.

לפי נתונים שרוכזו על ידי הסניגוריה הציבורית, 88% מהנערים ממוצא אתיופי שהורשעו נכלאים, לעומת 25% בשאר האוכלוסייה היהודית ו-45% בקרב הערבים (לי ירון, "הארץ" 21.9). כלומר, הסיכויים של נער ממוצא אתיופי שהורשע להישלח למאסר גדולים פי שניים משל נער ערבי ופי שלושה וחצי משל נער יהודי שאינו ממוצא אתיופי. בעוד שביחס לעבריינים בגירים טרם נמצא לעונש המאסר תחליף – אם כי אני צופה שבעתיד יבנו שיש לצמצם דרסטית את השימוש בו – הרי שבאשר לנער כבר מוזמן מקובלת התובנה שיש להשתדל להימנע ממאסר. המאסר צפוי לתייג את הנער כעבריין, הנבואה תגשים את עצמה, והסבל לא יהיה מנת חלקם של הנער ובני משפחתו בלבד, אלא גם של החברה בכללותה. עדיף לנו לאפשר לנער להשתקם. להיכן נעלמה תובנה זו כשמדובר בנערים ממוצא אתיופי? לפי הנתונים המקומיים שפורסמו עתה, שירות המבחן המליץ על טיפול שיקומי במקום מאסר לגבי 74%

מהנערים היהודים ממוצא אתיופי, אך רק לגבי 55% מהנערים הערבים ורק לגבי 19% מהנערים ממוצא אתיופי. מערכת המשפט מתיימרת לבצע "הערכת מסוכנות". קיימות שלוש שיטות לניבוי מסוכנות: ניבוי קליני (על ידי מומחים כגון פסיכיאטרים, פסיכולוגים, עובדים סוציאליים וקציני מבחן); ניבוי סטטיסטי (המשייך את הנאשם לקבוצה באוכלוסייה ובכך מעצים התייחסות גזענית), וניבוי משפטי (כגון ההחמרה המקובלת עם עבריינים מועדים). אלא שהמחקרים מלמדים, כי המשותף לכל שלוש השיטות הוא שכולן נכשלות בניסיון לניבא מסוכנות. איש אינו יודע לניבא מסוכנות של אדם. על רקע זה, די ברור כיצד הטיית קוגניטיבית ביות המהולות בגזענות (גם אם לא מודעת) מוליכות לכך, שלאחר שהחברה הישראלית העלתה לישאל יהודים מאתיופים, היא שולחת שיעור ניכר מדי מבניהם לבתי הסוהר הצפופים שלה.

הכותב הוא פרופסור מן המניין במרכז האקדמי למשפט ולעסקים ברמת גן, ומחבר הספר "Safety from False Convictions", הרוואה אור בימים אלה